

بررسی آماری سطح زیرکشت و تولید محصولات کشاورزی

(۶۳-۱۳۵۵)

از: فرشته امامیان

کشاورزی مبتنی بر تکنولوژی جدید روز بروز بر تعداد مهاجرتها از روستا به شهرافزوده شدو روستاها روز بروز کم جمعیت تر گردید و تولید کنندگان سابق کالاهای کشاورزی خود به جرگه مصرف کنندگان شهری کالاهای وارداتی پیوستند. آنچه که بعنوان میراث بخش کشاورزی پس از انقلاب به دولت جمهوری اسلامی رسید روستائی بود خالی از سکنه، روستائینی بود شهرنشین و جذب شده به مشاغل کاذب، و خلاصه آنکه بخش کشاورزی دچار چنان نابسامانی و وضعیت اسف باری بود که اصلاح آن به زمان و امکانات و تجهیزات فراوانی نیاز داشت.

لذا به منظور مقابله با وضعیت فوق و با توجه به نقش تولیدات کشاورزی در قطع وابستگی و بمنظور بکارگیری کلیه منابع و امکانات موجود، بخش کشاورزی به عنوان محور توسعه اقتصادی اعلام شد.

وضعیت موجود

برای بررسی آنچه که تاکنون انجام شده به بررسی امار سالهای اخیر در زمینه سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات مختلف کشاورزی طی سالهای ۱۳۵۵-۶۳ و مقایسه آنها با وضعیت سال ۱۳۵۶ میپردازیم.

تصمیمات کشورهای بزرگ در مورد کاهش تولیدات کشاورزی منجر به فقر و گرسنگی در کشورهای جهان سوم خصوصا آنها که وابستگی بیشتری دارند میگردد. بدین لحاظ اساسی ترین کاری که کشورهای جهان سوم میبایست انجام دهند اجرای برنامه های توسعه کشاورزی ولو با هزینه های بالا بمنظور قطع وابستگی غذایی است. عملکرد کشورهای قدرتمند در این زمینه باعث گردیده که برخی از کشورهای جهان سوم که تولید کننده کالاهای کشاورزی هستند و درآمد ارزی آنها متکی به بخش کشاورزی است نیز قادر به فروش محصولات خود و تأمین هزینه های مربوطه نباشند چرا که سیل کالاهای کشاورزی ارزان قیمت غرب (بدلیل سوبسیدهای پرداختی و حمایت های دولتی از کشاورزان و بالا بودن سطح تکنولوژی و شیوه های جدید کشت و کارایی و بازدهی تولید) قدرت هرگونه رقابتی را از آنها سلب نموده است و این بدان منظور است که روستائیان این کشورها دست از کشت و کار برداشته و به جرگه مصرف کنندگان و بالمال وارد کنندگان و وابستگان به این کشورها درآیند.

ازدهه ۴۰ به بعد در رژیم گذشته قسمت عمده ای از نیاز غذایی کشور ما نیز از خارج تأمین شد و با درهم ریختن و از بین بردن نظام سنتی کشاورزی در ایران و عدم جانشینی نظام نوین

در برنامه پنجساله اول توسعه اقتصادی، انسانی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۶۶-۱۳۴۴) بخش کشاورزی به لحاظ تأمین مواد غذایی، جلوگیری از مهاجرت، دستیابی به برده غذایی کشاورزی، قطع وابستگی غذایی به کشورهای دیگر، توجه به قشر روستائی و... بعنوان محور توسعه اقتصادی تلقی شده است.

تولیدات کشاورزی همیشه وسیله ای برای تمویل نظرات و برنامه های کشورهای توسعه یافته به کشورهای جهان سوم بوده است. این کشورها با پرداخت سوبسیدهای کلان به بخش کشاورزی خود سعی در تولیدات بیشتر و پائین نگه داشتن قیمت آنها دارند تا جایی که کشورهای جهان سوم کشاورزی و تولید این کالاها را برای خود مقرون به صرفه نپندارند. چرا که کشورهای جهان سوم هنگامیکه ملاحظه می کنند که کالاهای کشاورزی وارداتی به مراتب ارزان تر از تولیدات کشاورزی داخلی آنها در اختیارشان قرار میگیرد، در پی تولیدات کشاورزی بر نیامده و روز بروز بیشتر وابسته مواد غذایی وارداتی میشوند که در اکثر موارد به وابستگی سیاسی منجر می شود. درحقیقت تولیدات مواد غذایی برای کشورهای توسعه یافته منزله یکی از ابزارهای سلطه بر جهان سوم بکار گرفته میشود. بهمین علت است که کوچکترین

(جدول شماره ۱) سطح زیر کشت محصولات کشاورزی در سالهای ۱۳۵۵-۶۳ (هکتار)

نام محصول	۱۳۵۵	۱۳۵۶	۱۳۵۷	۱۳۵۸	۱۳۵۹	۱۳۶۰	۱۳۶۱	۱۳۶۲	۱۳۶۳
گندم	۵۷۵۹۳۰	۷۴۵۰۷۱۰	۵۴۴۲۰۰۰	۵۳۵۱۶۹۸	۵۹۵۳۷۰۰	۶۱۲۴۳۸۲	۶۱۹۱۷۷۷	۶۰۴۲۲۰۱	۵۹۵۹۳۹۴
جو	۱۳۰۶۲۱۰	۱۲۷۷۵۰۰	۱۱۷۷۰۰۰	۱۲۵۵۲۲۹	۱۵۷۶۷۰۰	۱۵۶۵۰۸۴	۱۸۴۱۰۳۸	۲۰۰۶۵۴۵	۲۶۱۳۴۰۸
برنج (شلتوک)	۴۱۳۳۵۰	۴۰۳۷۹۰	۳۸۶۲۰۰	۳۸۱۳۹۴	۴۶۲۱۸۰	۴۵۹۱۰۸	۴۸۳۱۴۲	۴۲۹۴۵۱	۴۴۱۵۵۴
پنبه (روش) (۲)	۲۹۵۰۰۰	۳۱۶۰۰۰	۲۸۰۰۰۰	۲۱۵۰۰۰	۱۴۵۰۰۰	۱۹۳۷۰۰	۲۰۵۳۲۵	۱۸۳۷۰۰	۲۱۱۵۲۰
چغندر قند (۳)	۲۰۰۹۵۰	۱۶۵۷۶۱	۱۵۰۰۸۲	۱۵۹۵۹۵	۱۵۷۶۶۹	۱۳۷۲۶۸	۱۷۷۳۹۵	۱۶۸۴۲۳	۱۳۳۵۳۵
حبوبات	۱۷۲۰۰۰	۱۵۸۵۷۰	۱۷۹۵۰۰	۲۰۷۲۲۰	۱۲۶۳۷۵	۳۰۴۴۴۲	۳۴۴۴۱۰	۴۱۰۳۷۸	۴۳۰۴۴۴
بباز	۴۷۹۰۰	۳۴۰۱۰	۳۱۰۰۰	۳۶۴۷۷	۴۱۴۰۰	۳۹۸۲۷	۵۳۹۰۸	۴۱۵۱۴	۴۳۴۳۷
سیب زمینی	۶۷۵۰۰	۶۳۱۳۰	۵۷۰۰۰	۷۵۴۰۳	۹۲۴۶۰	۹۸۷۵۱	۱۱۶۴۶۰	۱۱۵۲۴۹	۱۱۶۱۲۴
سویا	۵۸۸۵۰	۴۸۲۵۰	*	*	۴۴۳۵۰	۴۷۱۸۱	۵۴۶۷۱	۵۰۵۹۲	۳۵۰۳۱
آفتابگردان	۵۱۶۸۰	۵۹۴۰۰	*	*	۳۶۰۹۰	۳۹۴۴۷	۳۲۴۸۰	۳۲۴۹۴	۲۵۵۴۹
چای برگ سبز (۴)	۲۷۱۰۰	۲۷۱۰۰	۳۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۳۲۲۰۰	۳۱۴۶۷	۴۰۰۰۰	۳۷۱۸	۳۰۷۲۶
توتون و تنباکو (۵)	۱۶۰۹۵	۱۳۲۱۴	۱۳۸۶۱	۱۷۳۹۴	۲۳۰۲۵	۲۳۷۶۶	۲۲۳۱۵	۲۰۵۹۹	۲۰۱۳۰

۱- ماخذ اداره امار و اطلاعات و وزارت کشاورزی
 ۲- ماخذ سازمان پنبه و دانه های روغنی
 ۳- ماخذ نگاه اصلاح بذر و چغندر قند
 ۴- امار سالهای ۵۷ و ۵۸ چای از سازمان چای میباشد
 ۵- امار سالهای ۵۸ و ۵۷ توتون و تنباکو از ماخذ دخانیات میباشد
 ۶- * امار موجود نیست

بطوریکه ملاحظه میشود سطح زیر کشت گندم از حدود ۵/۵ میلیون هکتار در سال ۱۳۵۶ به حدود ۶ میلیون هکتار در سال ۱۳۶۳ رسیده است. سطح زیر کشت گندم در سال ۱۳۵۹ بیشترین رشد را نسبت به سالهای قبل داشته و با حدود ۱۱/۲ درصد رشد نسبت به سال قبل به حدود ۵۹۵۴ هزار هکتار بالغ گردیده که پس از آن در سالهای ۶۰ و ۶۱ نیز این روند صعودی ادامه داشته و بترتیب در سالهای ۶۰ و ۶۱ حدود ۲/۸ و ۱/۱ درصد رشد داشته است بطوریکه سطح زیر کشت گندم در سال ۱۳۶۱ بالغ بر ۶۱۹۲ هزار هکتار گردیده که در طی دوره ۱۳۵۵-۶۳ بیشترین مقدار میباشد لیکن از سال ۶۲ رشد سطح زیر کشت محدود گردیده و روند نزولی یافته بطوریکه در سال ۱۳۶۳ با حدود ۱/۴ درصد کاهش سطح زیر کشت گندم به ۵۹۵۹ هزار هکتار میرسد. سطح زیر کشت گندم در سال ۱۳۶۳ نسبت به سال ۱۳۵۶ در حدود ۹/۳ درصد افزایش نشان میدهد.

در مورد سطح زیر کشت جو رشد منفی آن تقریباً از سال ۵۸ بعد قطع گردیده و تنها در سال ۱۳۶۰ رشد منفی مختصری بمیزان ۰/۸ درصد نشان میدهد لیکن من حیث المجموع سطح زیر کشت این محصول همه ساله رو به افزایش بوده و در سال ۱۳۶۳ با حدود ۸ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۶۲ سطح زیر کشت این محصول به ۲۱۶۳ هزار هکتار میرسد که این سطح نسبت به سطح سال ۱۳۵۶ (۱۲۷۸ هزار هکتار) از رشدی بمیزان ۶۹ درصد برخوردار است.

سطح زیر کشت برنج نیز از سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۱ همه ساله تقریباً افزایش داشته لیکن در سال ۱۳۶۲ در حدود ۱۱/۲ درصد کاهش نشان میدهد و مجدداً در سال ۱۳۶۳ رو به بهبود نهاده است. در مورد سطح زیر کشت گندم، حبوبات، برنج، سیب زمینی و پیاز، چغندر قند و سویا بیشترین سطح زیر کشت در دوره مورد مطالعه مربوط به سال ۱۳۶۱ میباشد و پس از آن تقریباً سطح زیر کشت این محصولات رو به کاهش نهاده است.

بطور کلی در بین کالاهای کشاورزی مورد مطالعه سطح زیر کشت حبوبات، سیب زمینی و جو بترتیب با ۱۷۱ درصد رشد و ۸۴ درصد و ۶۹/۴ درصد رشد در سال ۱۳۶۳ نسبت به سال ۱۳۵۶ بیشترین افزایش و سطح زیر کشت آفتابگردان، سویا و پنبه و چغندر قند بترتیب با ۵۶ درصد، ۲۷ درصد، ۳۲/۹ درصد و ۱۹/۳ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۵۶ بیشترین کاهش را داشته اند.

* ب - تولیدات

در جداول شماره ۳ و ۴ به ترتیب مقدار تولیدات و تغییرات آنها در مورد کالاهای کشاورزی در دوره مورد مطالعه نشان داده شده است.

با بررسی اقلام جداول ۳ و ۴ ملاحظه میشود که میزان تولیدات گندم، پیاز، برنج، حبوبات، چغندر قند، سیب زمینی، سویا و آفتابگردان در سال ۱۳۶۱

برنج (شلتوک)	۲/۲	۱/۳	۲۱/۳	۰/۲	۵/۲	۱۱/۲	۳/۲	۱۱/۲	۳/۲
پنبه (وش)	۷/۱	۱۱/۴	۲۳/۲	۲۲/۶	۳۳/۸	۱۵/۲	۱۰/۷	۱۵/۲	۳/۲
چغندر قند	۱۷/۴	۹/۶	۶/۶	۰/۶	۱۲/۷	۲۹/۲	۵/۱	۲۰/۲	۱۹/۳
حبوبات	۱۳/۲	۲	۴۰	۱۴۱	۱۹۲	۱۹۲	۱۹۲	۴/۹	۲۶/۵
پیاز	۲/۹	۱۶/۱	۱۳/۹	۴/۹	۳۲/۵	۲۰/۸	۰/۸	۴/۹	۲۶/۵
سیب زمینی	۷/۴	۹/۵	۳۱/۶	۲۲/۷	۷/۶	۱۷/۲	۰/۹	۰/۹	۸۴
سویا	۱۸/۶	*	*	*	۸/۳	۱۷/۹	۷/۳	۰	۲۷
آفتابگردان	۱۳/۵	*	*	*	۸/۳	۱۷/۹	۰	۰	۵۶
چای	۱۱/۱	*	*	*	۳/۱	۱۳/۳	۰	۰	۱۲/۴
توتون و تنباکو	۱۸/۷	۷/۷	۳۰/۸	۵/۹	۴/۳	+۸/۳	۴/۵	۲/۳	۵۳/۸

جدول شماره ۳) مقدار تولیدات کالاهای کشاورزی در سالهای ۱۳۵۵-۶۳ (واحد: هزار تن)

محصول	۱۳۵۵	۱۳۵۶	۱۳۵۷	۱۳۵۸	۱۳۵۹	۱۳۶۰	۱۳۶۱	۱۳۶۲	۱۳۶۳
گندم	۶۰۴۴	۵۵۱۷	۵۶۶۰	۶۰۳۵	۵۸۵۰	۶۶۱۰	۶۶۶۰	۵۹۵۶	۶۰۷
جو	۱۴۸۷	۱۲۳۰	۱۲۱۷	۱۳۵۳	۱۳۵۳	۱۷۰۰	۱۹۰۳	۲۰۴۴	۲۹۲
برنج (شلتوک)	۱۵۶۶	۱۴۰۰	۱۵۲۷	۱۲۴۸	۱۳۱۱	۱۶۲۴	۱۶۰۵	۱۲۱۶	۱۲۸۴
پنبه (وش) (۲)	۴۸۴	۵۵۷	۴۲۷	۳۲۱	۲۰۴	۲۴۴	۳۰۲	۲۹۶	۳۵۱
چغندر قند (۳)	۵۲۷۲	۴۱۸۸	۳۶۶۰	۳۸۰۷	۳۵۳۷	۲۶۲۹	۴۱۴۶	۲۴۴۸	۳۹۲
حبوبات	۲۳۱	۱۸۸	۲۰۲۰	۲۰۷	۲۴۹	۲۹۰	۲۹۶	۲۹۰	۳۰۳
پیاز	۳۳۶	۳۹۲	۳۹۳	۴۹۶	۶۵۹	۶۷۶	۹۶۵	۷۳۶	۸۴۴
سیب زمینی	۵۷۰	۶۹۷	۷۳۵	۹۷۳	۱۳۳۹	۱۵۴۰	۱۸۱۴	۱۷۴۰	۱۷۸۴
سویا	۸۴	۶۹	*	۷۲	*	۶۲	۱۰۴	۱۳۰	۶۷
آفتابگردان	۳۸	۲۶	*	۲۱	*	۲۶	۱۹	۲۰	۱۵
چای (برگ سبز) (۴)	۸۸	۱۱۶	۱۱۸	۱۴۵	۱۴۵	۱۶۶	۱۵۷	۱۶۲	۱۹۴
توتون و تنباکو (۵)	۱۹	۱۵	۱۳	۱۹	۲۷	۲۶	۲۵	۲۱	۲۲

- ۱- مأخذ: اداره آمار و اطلاعات و وزارت کشاورزی.
  - ۲- مأخذ: سازمان پنبه و دانه های روغنی
  - ۳- مأخذ: بنگاه اصلاح بذر و چغندر
  - ۴- آمار سالهای ۵۸ و ۵۷ چای از سازمان چای میباشد.
  - ۵- آمار سالهای ۵۷ و ۵۸ توتون و تنباکو از مأخذ خانیات میباشد.
- * آمار موجود نیست.

جدول شماره ۴) تغییرات تولید محصولات مختلف کشاورزی طی سالهای ۱۳۵۵-۶۳ (درصد)

محصول	۱۳۵۶	۱۳۵۷	۱۳۵۸	۱۳۵۹	۱۳۶۰	۱۳۶۱	۱۳۶۲	۱۳۶۳	۱۳۶۴
گندم	۸/۷	۰/۸	۶/۶	۳/۱	۱۳	۰/۷	۰/۶	۴/۲	۱۲/۵
جو	۱۷/۳	۱/۱	۱۱/۲	۰/۱	۲۵/۷	۱۱/۹	۶/۹	۱۳/۳	۱۶/۴
برنج (شلتوک)	۱۰/۶	۹/۱	۱۸/۳	۵	۲۳/۹	۱/۲	۲۴/۲	۲۲	۶
پنبه (وش)	۱۵	۲۳/۳	۲۴/۸	۳۶/۴	۱۴/۷	۲۸/۶	۱۷/۷	۱۸/۶	۴۰
چغندر قند	۲۰/۶	۱۲/۶	۴	۷/۱	۱۶/۳	۴۰	*	۲۸	۱۹
حبوبات	۱۸/۶	۸	۱۱/۸	۱۰	۱۶/۵	۲	۲	۴/۵	۶۱
پیاز	۱۶/۶	۰/۲	۱۷	۳۱/۸	۲/۶	۴۲/۸	۲۳/۸	۱۴/۷	۱۱۵
سیب زمینی	۲۶/۸	۵	۳۲/۴	۳۷/۶	۱۵	۱۷/۸	۴/۲	۲/۵	۱۵۶
سویا	۱۷/۹	*	*	*	۱۳/۹	۶۷/۷	۲۶/۲	۲۸/۵	۲/۹
آفتابگردان	۳۱/۶	*	*	*	۳۰	۲۴	۵/۲	۲۵/۹	۵۲
چای (برگ سبز)	۳۱/۸	۱/۷	۲۶/۳	۲/۷	۰/۷	۷/۵	۳/۱	۲۰	۶۷
توتون و تنباکو	۲۰/۹	۱۳/۴	۴۴/۴	۲۳/۸	۳	۴/۲	۱۴/۶	۴/۶	۵۷

جدول شماره ۵) عملکرد در هکتار کالاهای مختلف کشاورزی طی سالهای ۱۳۵۵-۶۳ (کیلوگرم)

محصول	۱۳۵۵	۱۳۵۶	۱۳۵۷	۱۳۵۸	۱۳۵۹	۱۳۶۰	۱۳۶۱	۱۳۶۲	۱۳۶۳
گندم	۱۰۴۹	۱۰۱۲	۱۰۴۰	۱۱۲۸	۹۸۳	۱۰۷۹	۱۰۷۶	۹۸۶	۱۴۴۴
جو	۱۱۳۹	۹۶۳	۱۰۳۴	۱۰۷۸	۸۵۸	۱۰۸۶	۱۰۳۴	۱۰۱۴	۱۰۶۰
برنج (شلتوک)	۳۷۸۹	۳۴۶۷	۳۹۵۵	۳۲۷۳	۲۸۳۶	۳۵۳۷	۳۳۲۲	۲۸۳۱	۳۳۶۱
پنبه (وش)	۲۶۳۴	۲۵۲۲	۲۴۳۵	۲۳۸۵۵	۲۲۴۰	۲۱۵۷۶	۲۳۳۰	۲۱۶۶۳	۲۵۰۰
چغندر قند	۱۴۴۳	۱۱۸۴	۱۱۳۱	۱۰۹۳	۹۴۴	۹۵۴	۸۵۹	۷۰۶	۷۰۵
حبوبات	۷۰۲۰	۱۱۵۳۸	۱۲۶۷۷	۱۳۵۸۶	۱۵۹۱۱	۱۶۹۶۷	۱۸۹۹	۱۷۷۳۷	۱۱۴۳۸
پیاز	۷۴۴۴	۱۱۰۳۹	۱۲۸۹۵	۱۲۹۰۶	۱۴۴۷۶۶	۱۵۵۹۱	۱۵۵۷۶	۱۵۰۹۷	۱۵۳۲۱
سیب زمینی	۱۴۲۲	۱۴۲۴	*	*	۱۶۱۳	۱۳۱۴	۱۸۹۸	۹۵۷۰	۱۱۱۷
سویا	۷۴۴	۴۳۲	*	*	۵۸۵	۶۵۱	۵۹۶	۶۰۹	۵۷۴
آفتابگردان	۳۲۲۲	۴۲۹۵	۳۹۳۷	۴۹۸۲	۴۵۰۳	۴۶۳۸	۵۲۴۸	۴۶۶۲	۳۰۲
چای (برگ سبز)	۱۱۶۱	۹۲۵	۱۰۶۵	۱۱۵۱	۱۰۸۲	۱۱۰۴	۱۰۲۲	۱۰۲۲	۱۰۷۸

مأخذ: اداره آمار و اطلاعات و وزارت کشاورزی

۱۷/۸	۱۱/۴	۱۱/۴	۱/۵	۷/۲	۷/۲	۲۹	۳۷/۷	۱۸/۸	۱۰/۸
۲/۸	۲/۶	۱/۶	۱/۸	۲/۲	۱/۸	۱۱/۲	۸/۵	۵/۲	۳/۲
۲۴۶/۷	۴۲۹	۲۳۶	۴۰۲	۳۶۲/۹	۲۲۹۳/۹	۲۱۳۸/۵	۱۹۱۲/۱	۱۵۵۵/۶	۱۰۸۳/۳

سالنامه آماری ۱۳۶۴ کشور - مرکز آمار ایران - ص ۳۱۲

افزایش بوده از ۱۲۲۰ هزار تن در سال ۵۶ به ۲۲۹۳ هزار تن در سال ۶۳ رسیده است.

توسعه اقتصادی را در مورد برخی از کالاهای کشاورزی نشان میدهد.

جدول شماره ۵: پیش بینی برنامه اول توسعه اقتصادی در مورد برخی از کالاهای کشاورزی در سال ۶۶

نوع زیر کشت - هزار هکتار	حاصل در هکتار - تن		کل تولید (هزار تن)	
	۶۶	۶۳	۶۶	۶۳
گندم	۲۳۹۸	۳۴۸۵	۲/۴	۵/۹۴
برنج	۵۲۰	-	۴/۳	-
چغندر	۲۲۵	-	۲۸/۱	-
نیشکر	۴۰	-	۱۰۵	-
پنبه	۲۳۸	۴۸	۲/۳	۱/۵

● ارزش افزوده بخش کشاورزی از ۱۰۸۳/۳ میلیارد ریال به قیمت جاری در سال ۱۳۵۹ با رشدی حدود ۱۳۰ درصد به حدود ۲۴۹۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۲ رسید، در حالیکه ارزش افزوده این بخش به قیمت ثابت سال ۱۳۵۳، در پایان سال ۱۳۶۳ نسبت به ۱۳۵۹ تنها ۲۳ درصد افزایش نشان می دهد.

ارزش افزوده

از آنجا که کشاورزی بعنوان محور توسعه اقتصادی اعلام گردیده لذا هر نوع کوتاهی و نقصان و یا رشد و تعالی در این بخش بی شک در رشد سایر بخشهای اقتصادی تأثیر فراوان میگذارد چرا که بخشهای اقتصادی یک کشور مانند حلقه های زنجیر بهم پیوسته و تغییرات در هر بخشی بی شک در سایر بخشها نیز اثر خواهد گذاشت البته این نکته را نباید فراموش کرد که بخش کشاورزی در رژیم گذشته بشدت آسیب دیده و ضعیف گردیده بود بنابراین اصلاح و کارآمدن این بخش نیازمند زمان و امکانات و تجهیزات نسبتاً زیادی میباشد.

ارزش افزوده بخش کشاوری بطور کلی از ۱۰۸۳/۳ میلیارد ریال به قیمت جاری در سال ۱۳۵۹ با رشدی حدود ۱۳۰ درصد به حدود ۲۴۹۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۲ رسیده است و حال آنکه ارزش افزوده این بخش به قیمت ثابت سال ۱۳۵۳ در پایان سال ۱۳۶۳ نسبت به ۱۳۵۹ تنها در حدود ۲۳ درصد افزایش نشان میدهد.

در بخش زراعت ارزش افزوده به قیمت جاری از ۶۴۸/۴ میلیارد ریال به ۱۶۳۲/۴ میلیارد ریال رسیده که حاکی از رشدی به میزان ۱۵۲ درصد (سال ۶۳ نسبت به ۱۳۵۹) میباشد لیکن ارزش افزوده این بخش به قیمت ثابت سال ۱۳۵۳ در حدود ۲۸/۷ درصد افزایش نشان میدهد - در بخش کشاورزی این افزایش به قیمت جاری ۸۵ درصد به قیمت ثابت حدود ۹/۵ درصد میباشد. جدول شماره ۷ ارزش افزوده بخشهای مختلف کشاورزی را نشان میدهد.

از مقایسه ارقام جدول اول و ۳ با جدول شماره ۵ ملاحظه میشود که برای دستیابی به سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار مطلوب و مطابق برنامه های پیش بینی شده هنوز هم به تلاش و تحرک زیادی نیاز داریم.

ارقام موجود نشان میدهد که عملکرد در هکتار گندم در طی سالهای ۱۳۵۵-۶۳ ارقامی حدود ۱/۰۱ تن در هکتار تا ۱/۱ متغیر بوده است و در سالهای ۵۹ و ۶۲ در پایین ترین سطوح خود یعنی حدود ۰/۹ تن در هکتار بوده است. عملکرد در هکتار گندم در سال ۱۳۵۸ در بالاترین سطح خود در سالهای اخیر یعنی ۱/۱ تن در هکتار بوده است. عملکرد در هکتار جو بغیر از سال ۱۳۵۹ در بقیه سالهای مورد مطالعه همیشه پیش از یک تن بوده و در سال ۱۳۶۳ به ۱۰۶۰ کیلوگرم در هکتار رسیده که نسبت به سال ۱۳۵۶ (۹۶۳ کیلوگرم در هکتار) حدود ۱۰ درصد افزایش نشان میدهد. لیکن عملکرد در هکتار برنج تنها در سال ۱۳۵۷ به حدود ۴ تن در هکتار رسیده است و در بقیه سالهای دوره مورد مطالعه بین ۲/۸ تن در هکتار تا ۳/۳ تن در هکتار در نوسان بوده است. و در سال ۱۳۶۳ نسبت به سال ۱۳۵۶ در حدود ۳ درصد کاهش نشان میدهد. عملکرد در هکتار پنبه و چغندر که در سالهای پس از انقلاب رو به کاهش نهاده بود در سال ۱۳۶۰ به پایین ترین سطوح خود یعنی به ترتیب ۱۲۰۹ کیلوگرم در هکتار و ۲۱۵۷۶ کیلوگرم در هکتار رسیده بود لیکن در سالهای بعد رو به بهبود نهاده و در سال ۱۳۶۳ به حدود ۱۶۵۸ کیلوگرم در هکتار برای پنبه و ۲۵۴۰۰ کیلوگرم در هکتار برای چغندر رسیده است.

عملکرد در هکتار محصولات چای، آفتابگردان، توتون و سویا نسبت به سال ۱۳۵۶ افزایش نشان میدهد خصوصاً در مورد چای که از حدود ۳/۹ تن در هکتار در سال ۱۳۵۶ به حدود ۶/۳ تن در هکتار در سال ۱۳۶۳ رسیده است. جدول شماره ۶ عملکرد در هکتار کالاهای مختلف کشاورزی را نشان میدهد.

بزرگترین مقدار در طی دوره مورد مطالعه بوده تولید گندم در سال ۱۳۶۱ در حدود ۶۶۶۰ هزار تن بوده که در سالهای بعد کاهش یافته و در سال ۱۳۵۷ با ۴/۲ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۶۲۰۷ هزار تن محدود گردیده است. تولیدات جو در سالهای بعد از انقلاب همه ساله رو به افزایش بوده و از رقم ۱۲۳۰ هزار تن در سال ۱۳۵۷ به میزان ۲۲۹۳ هزار تن در سال ۱۳۶۳ رسیده است که نمایشگر رشدی به میزان ۸۶/۴ درصد میباشد.

میزان تولیدات برنج در سالهای ۱۳۶۰ و ۱۳۶۱ به بالاترین سطوح خود طی دوره مورد مطالعه یعنی به ترتیب ۱۶۲۴ هزار تن و ۱۶۰۵ هزار تن رسیده است لیکن در سالهای بعد رو به کاهش نهاده و در سال ۱۳۶۳ به حدود ۱۴۸۴ هزار تن میرسد. مقایسه ارقام تولیدات کشاورزی در سال ۱۳۶۳ با سالهای قبل ملاحظه میشود که بیشترین افزایش تولید در برنج زمینی (۱۵۶ درصد)، پیاز (۱۱۵ درصد)، جو (۸۶/۴ درصد)، چای (۶۷ درصد)، ذرت و تنباکو (۵۷ درصد) و حبوبات (۶۱ درصد) است و حال آنکه گندم و برنج تنها ۱۲/۵ درصد و پنبه ۱۰ درصد رشد نشان میدهند و سایر اقلام نظیر پنبه (۲/۹ درصد)، چغندر قند (۱۹ - درصد)، سویا (۲/۹ درصد)، آفتابگردان (۴۲ - درصد) از کاهش برخوردارند. جدول شماره ۵ پیش بینی برنامه اول

● میزان تولید گندم، پیاز، برنج، حبوبات، چغندر قند، سیب زمینی، سویا و آفتابگردان در سال ۶۱ به بالاترین حد خود در سالهای ۱۳۵۵-۶۳ رسید.

● سطح زیر کشت گندم از حدود ۵/۵ میلیون هکتار در سال ۵۶ به حدود ۶ میلیون هکتار در سال ۱۳۶۳ رسیده است.

● عملکرد در هکتار گندم در سالهای ۵۹ و ۶۲ در پایین ترین سطح خود یعنی حدود ۰/۹ تن بوده و تنها در سال ۵۸ به بالا ترین سطح خود بین سالهای ۵۶ تا ۶۳ رسیده و ۱/۱ تن بوده است.